

De Wildenborcher



Juni 2014

Beste buurtgenoten



Juni 2014, de Wildenborcher bestaat 25 jaar!

Gaan we door zoals nu, of is het tijd voor verandering naar een digitale vorm? Het maken en rondbrengen van dit papieren blad is een buurtgebeuren op zich, daarover kunt u verderop lezen. Graag uw/jouw mening over de toekomst van dit blad. Een kleine verandering hebben we in ieder geval alvast doorgevoerd; het lettertype is aangepast. Een strakke, maar makkelijk leesbare letter die veel wordt gebruikt in drukwerk.

De oproep in het vorige nummer om een buurtgenoot te complimenteren leverde geen enkele reactie op. We hadden zeker twee pagina's vol verwacht, maar helaas.

Toch hebben we ook deze keer weer een goed gevulde Wildenborcher waarin van alles over toen en nu te lezen is: De Wildenborch wordt voor het eerst in 1372 genoemd, zo schrijft Jennine. Gerda's verhaal begint in 1783 op 't Hooge Vonder. En het eerste jaartal in Lucie's verhaal is 1920 bij boerderij Overbeek (naast 't Hooge Vonder), ze sprak met Gerrie van Amstel-Nijhof. "Vroeger was je met de buurt bezig en met de natuur, dat was je leven". Wat was het naoberschap toen van groot belang. Lucie is op zoek naar meer verhalen van oudere Wildenborchers. Als u wilt vertellen, laat het dan weten.

Ook nu nog is de buurt belangrijk, in 'Even voorstellen' lezen we dat Matthijs en Ivet hun burens in 't Mossel thuis uitnodigden als kennismaking. Marianne vertrekt uit de buurt waar ze samen met Henk op 't Hooge Vonder zo gelukkig was. Haar betrokkenheid in de redactie van de Wildenborcher gaat door.

In een 'In memoriam' herdenken we Marinus Kaemingk. Hij is 92 jaar geworden.

Er is een terugblik op de jubileummiddag van de schietvereniging in de Kapel, waar de wethouder van Bronckhorst in zijn toespraak de saamhorigheid in ons buurtschap preeft. Liesbeth laat ons meegenieten van een aantal mooie WVC avonden. Landrot geeft een blik op het leven op zee, de Ketelbinkies zijn pas aan boord. Jacintha doet verslag van haar reis, samen met Huib was ze vier maanden in Zuid Amerika. Jannie Dinkelman schrijft over de fietstocht op 4 mei.

Dinie Staring zort weer voor een recept. In 'Wissellijst' staat de oudste inwonster van hier: Hanna Klein Ikkink. 'Postvak In' komt van een heel jong meisje: Isa Bijenhof.

Erik heeft een tekening gemaakt die ingekleurd kan worden.

Alle kinderen (t/m 12 jaar) mogen hun kleurplaat meebrengen naar het Oranjefeest en inleveren op de plaats waar de ballon opgehaald wordt. Schrijf je naam en leeftijd er op. De kleurplaten worden beoordeeld door een jury. Er zijn drie prijzen te winnen. De kleurplaat kun je uitknippen of kopiëren. Als je een mail stuurt naar wiltwess@hetnet.nl, dan stuur ik er één die je zelf kunt uitprinten. Veel kleurplezier!

Bedankt voor ieders bijdrage en tot ziens op het Oranjefeest,

Namens de redactie, Joke Wiltink.

Redactiegegevens:

Onze telefoonnummers en e-mailadressen:

Joke Wiltink	(0575) 55 67 48	wiltwess@hetnet.nl
Reinier Klein Brinke	(0575) 55 65 12	reinierkleinbrinke@planet.nl
Lucie Bartel	(0575) 55 65 33	info@luciebartel.nl
Marianne Been	(0573) 25 20 01	marianne.been@kpnmail.nl

Inzenden copy vóór 20 juli 2014

Naar wiltwess@hetnet.nl

Schoolhuisweg 2

Bijdrage Wildenborcher:

Uw vrijwillige bijdrage voor de Wildenborcher kunt u overmaken per bank:
bankrekening 3664.12.353 (iban: NL95RABO0366412353) ten name van Kapel Wildenborch.

Als u de Wildenborcher wilt ontvangen of als er bezorgproblemen zijn, meld dit dan bij één van de redactieleden. Wij geven het door aan Erik Ebbink, hij coördineert de bezorging.

Oranjefeest Wildenborch

Ook dit jaar willen we als oranjecommissie weer een mooi oranjefeest voor u organiseren, de voorbereidingen zijn in volle gang. Aan de lengte van de dagen zal het dit jaar niet liggen, we houden het feest dit jaar namelijk op 20 en 21 juni

Zoals gebruikelijk beginnen we op vrijdagavond met de barbecue in de kapel, om 20.00 uur is de koffie klaar, en is iedereen welkom.

De muzikale omlijsting zal deze avond niet ontbreken, maar wel wat anders dan de afgelopen jaren. Op zaterdag zijn de bekende kinder- en volksspelen bij kasteel de Wildenborch

Vanaf 13.00 uur worden de ballonnen uitgedeeld voor de ballonwedstrijd, waarna we om 13.30 uur onder leiding van de Harmonie uit Vorden naar het kasteel lopen.

Erik Ebbink heeft voor de kinderen een kleurplaat gemaakt, deze vinden jullie op de laatste pagina in deze Wildenborcher. De kleurplaat kunnen jullie zaterdag inleveren op de plek waar ook de ballonnen worden uitgedeeld. De kleurplaten worden beoordeeld, en voor de mooiste hebben we een paar leuke prijsjes.

Na de opening is er de stoelendans. En met medewerking van de Harmonie uit Vorden is dit telkens weer een mooi begin van het feest. Toch constateren wij dat er soms nog plankjes leeg zijn als we beginnen, dat is natuurlijk niet de bedoeling, ik zou zeggen schroom niet en doe allemaal mee.

Harrie Dinkelman

In Memoriam:

Marinus Kaemingk 1922 - 2014

Op 4 april overleed Marinus Kaemingk. De koetsier op het Oranjefeest, zo zullen de meeste Wildenborchers hem kennen. Hij kwam elk jaar weer met zijn paard Anna om de schutterskoning binnen te rijden en bij het ringsteken was hij de koetsier. Op deze wijze bleef hij een betrokken buurtgenoot.

Marinus werd geboren aan de Schoneveldsdijk, op boerderij 'Het Broekhuis'. Hij trouwde met Ada Lenselink en samen runden ze de boerderij. Hun zes kinderen gingen, net zoals hun vader ooit, naar de Prinses Julianaschool. In de schoolperiode van de kinderen kwam vader Marinus in het bestuur, hij was voorzitter.



Als aangetrouwde familie kwam hij nogal eens voor bezoekjes in de Wildenborch. Wanneer er een invaller nodig was om orgel te spelen werd Marinus gevraagd, in de kerkdienst in de Kapel en bij het zanggroepje van dames wat hier lange tijd bestond. Op de Nieuwjaarsvisites in de Kapel waren Marinus en Ada, zolang dat kon, present. Op de 'open tuin dag' van kasteel De Wildenborch kwam hij vorig jaar nog met zijn dochter. Hij genoot van de bekenden met wie hij een praatje kon maken. Hij vertelde dat hij de Wildenborcher elke keer graag las en ontroerd was dat daarin nu nog geschreven was over zijn broer Theo, die op 14 jarige leeftijd verongelukte. Marinus is 92 jaar geworden. Wij in de Wildenborch blijven hem herinneren door alles wat hij met betrokkenheid vanuit zijn hart deed en de vriendelijkheid die hij uitstraalde naar ieder om zich heen.

In de dankdienst voor zijn leven, op 10 april in de Hoeksteen in Barchem, vertelden de kinderen over hun vader; bij alles wat hij ondernam stond zijn geloof en vertrouwen in God voorop. Er werd over gelezen in de Bijbel en de vele aanwezigen zongen er over:

*U zij de glorie, opgestane Heer,
U zij de victorie, U zij alle eer!*

We wensen de familie sterkte toe bij het verlies van hun dierbare man, vader en opa.

Wel en wee op (Klein) Hogeponder

Nu er binnenkort weer een bewonerswisseling plaats vindt op het nieuwe *Klein Hogeponder*, en voordat de herinnering aan de oude boerderij is vervaagd, nog even iets over het wel, maar vooral het wee van enkele bewoners uit vroeger tijden¹.

Zoals de naam al doet vermoeden bestond er eens een “plaats” (hut, huis of boerderij) *Hogeponder*, naast het latere *Klein Hogeponder*. Op een kaart uit 1783 is te zien dat dit *Hogeponder*² aan de Lochemse zijde van de huidige gemeentegrens moet hebben gestaan, en ‘t *Klein Hogeponder* aan de Vordense zijde. Wanneer *Hogeponder* is afgebroken en *Klein Hogeponder* gebouwd is niet bekend, maar het laatste stond er in ieder geval al in 1781, toen een kind van de toenmalige bewoner werd gedoopt, en de laatste bestond nog in 1797, jaar van het volgende, noodlottige ongeval.

Volgens een op 5 januari 1797 opgemaakte akte door de “Richter” van het Scholtambt Lochem³ zou namelijk een dag daarvoor de jonge Harmen Nijland per ongeluk zijn neergeschoten door zijn buurman **Hendrik Jan Bouwmeester** van *Klein Hogeponder*⁴.

“Het Gericht van ’t Scholtampt Lochem op gisteren voor de middag geïnformeerd zijnde dat de persoon van Hendrik Jan Klein Hogeponder wonende in dit Ampt onder den Wildenborg zekeren Jongeling Harmen Nijland genaemd in ’t 15^e jaar oud, zijnde de zoon van zijn nabuur den bouman Stoffer Nijland, ter gelegenheid van eenen landelijk geordonneerde Beerenjagt⁵, door het toevallig losgaan van zijn geweer bij zijver ongeluk zodanig zoude hebben getroffen, dat denzelven kort na dien ontvangen schoot zoude zijn overleeden.

.... bij schriftelijk attest van Med. Dr. W.F. de Wolff⁶ gebleken, dat den overleedenen van agteren en zeer van nabij was getroffen in het midden van de ruggen dat de schoot langs het ruggegraad eenigszins aan de linker zijde in ’t geheel was na binnen geslagen, en dat dus de wonde daardoor veroorzaakt volstrekt dodelijk geweest was, in voege bij verklaringen van den naast bestaanden ook neffens is gebleken dat den zelve ongeveer drie uren na het geval is gestorven, uit welke omstandigheden den gerigte is gebleeken, dat voornd. H. Nijland, bij ongeluk getroffen en dood gebleven was.”

1 De gebeurtenissen die hier worden beschreven hadden plaats tussen 1797 en 1839. Voor wie geïnteresseerd is in de bredere geschiedenis van *Hogeponder* en *Klein Hogeponder* zie onder “Boerderijen” op de website van de Oudheidkundige Vereniging ‘Oud Vorden’: www.oudvorden.nl/

2 De eerste vermelding van *Hogeponder* dateert van 1681.

3 Zie het Oud-Rechterlijk Archief van het Scholtambt Lochem (1616-1811) in het Regionaal Archief Zutphen, toegang nummer 1104. Met dank aan Gerda Stokreef-Braakman voor het aanreiken van dit document.

4 Harmen Nijland was een zoon van Christoffel (Stoffer) Nijland (op *Nijland*, Nijlandweg 3), wiens vader Wolter Aartman (van de Aart in Exel) in 1749 korte tijd op *Hogeponder* had gewoond, om al snel door te verhuizen naar *Nijland*. Wolter’s neef Jan Aartman (zoon van zijn halfzuster Janna Aartman) kwam in 1783 op *Hogeponder*, jaar waarin de plaats werd aangekocht door de familie Staring (zie B. Scova Righini, 2009. *A.C.W. Staring (1767–1840). Landheerlijk leven van een denker en doener van statuur*, p. 45).

Na de dood van Jan Aartman hertrouwde zijn weduwe in 1791 met Hendrik Jan Bouwmeester uit Klein Dochteren, zoon van de hovenier van het Ross. Diens broer Gerrit Jan woonde op de *Jaeger* (Mosselseweg 14) en was in 1788 vervangen als tuinbaas op de Wildenborch door Jan Bergman (zie M. Evers, 1996. *De Vormingsjaren van A.C.W. Staring*, p. 183-4) die zich in dat jaar op *Klein Hogeponder* vestigde.

5 Jacht op keilers (mannetjeszwijnen)?

6 Dr. Wilhelmus François de Wolff, zijn vader was burgemeester van Lochem.

Hoe het verder is afgelopen met Hendrik Jan Bouwmeester en het oude *Hogevonder* is helaas niet bekend.

Een volgend ernstig incident deed zich 34 jaar later voor, toen de bewoners van *Klein Hogevonder* in de nacht van 13 januari 1831 met veel geweld werden overvallen.

In het hierna volgende verslag van deze overval, letterlijk overgenomen uit de *Vordense Kronyck* van Maart 1988⁷, is sprake van Reint Wildenborch, tuinman op de Wildenborch, die in werkelijkheid **Reint Westerholt** heette en van 1814 tot 1835 op *Klein Hogevonder* woonde⁸:

“In den nacht van 12 op 13 Januarij 1831 begaven Hendrik Harms, Carl Friederich Noode, Johann Leonard Böhner, Johann Pieter lange, Pieter Schäfer en Johann Heuer, de laatste vier Duitschers, zich, na vooraf daartoe ten huize van den 2den beschuldigde te Oldenzaal te zamen gemaakte afspraak, naar de gemeente Vorden, met het voornemen om diefstal te plegen ten huize van Reint Wildenborch, tuinman op een landgoed aldaar. Deze was met een gedeelte van zijn huisgezin, den 12 Januarij, naar Lochem geweest en eerst omstreeks half twaalf ure te huis teruggekeerd, waarna zij zich ter ruste hadden begeven. Omstreeks één ure in den nacht verscheen het complot bij het huis. Zij sneden ene opening in het rieten dak, doch, daardoor niet kunnende binnenkomen, omdat er van binnen hout tegen was aangevlijd, wisten zij door de deur van den koestal het huis binnen te dringen en begaven zich, na vooraf eene wacht gesteld te hebben, opdat niemand der huisgenooten zou kunnen ontvlugten, de aangezigten met buskruid zwart gemaakt, onmiddelijk naar de slaapplaats van Wildenborch en zijne vrouw, en vorderden van hen, onder het op de borst zetten van eene pistool, de aanwijzing van hun geld. Zij hadden reeds eene kaars aangestoken en waren van bindtouw voorzien, waarmede zij hem en zijne vrouw de beenen en voorts de armen op den rug vastbonden en beiden alzoo aan elkander hechtten. Zij gingen daarop naar de bedstee, waarin de meid met een jongetje van vijf jaren ter ruste lag, en bonden ook haar insgelijks aan handen en voeten vast; ook twee zoons van Wildenborch, met name Gerrit Jan, dertien, en Jan, acht jaren oud, werden door hen op dezelfde wijze gebonden, gelijk mede de vijftienjarige Reint, die op de deel sliep. Zij hadden intusschen, behalve kaarsen, welke zij hadden medegebragt, drie lampen opgestoken, braken het kabinet, de bureau, de kasten en een koffer open en kwamen, terwijl zij naar geld en goed zochten, herhaaldelijk bij de gebonden huisbewoners, van hen, onder vernieuwde bedreiging met de pistool, alsmede met eene sabel, de aanwijzing van hunne goederen van waarde vorderende; bij welke gelegenheid zij den zoon Reint met een knuppel op de dijen sloegen. Niet genoeg naar hunnen zin vindende, vervoegden zij zich uiteindelijk nogmaals aan het bed van den man en de vrouw, sloegen den eerste met eene ijzeren gordijn-roede en maakten van een stuk raamkoord, hetgeen zij in eene bureau hadden gevonden, stroppen om beiden daarmede op te hangen; waartoe zij tevens eene geschikte plaats in het vertrek uitzochten; ofschoon het tot dat uiterste der boosheid niet kwam. Zij pakten vervolgens, onder het drinken van sterken drank, welchen zij daar ten huize vonden, het gestolene, in onderscheiden zilveren horlogiën, een dito beugeltasch, dito schoen- en broekgespen, een gouden hangslot, ongeveer f 25,- aan geld, benevens een aantal kleedingstukken, hemden, serveten en andere goederen en doeken bestaande, bij elkaar en verlieten daarmede het vertrek, onder de bedreiging, dat, indien de huisgenooten vóór acht ure in den morgenstond van de zaak gewag maakten, zij het huis boven hun hoofd in brand zouden steken.

Bij arrest van het Hof van Assises in Gelderland van 8 Julij 1831, werden de 1e , 2e , 4e , 5e en 6e beschuldigde, die bij onderzoek bevonden waren zeer gevaarlijke, meerendeels reeds vroeger gestrafte, boosdoeners te zijn, schuldig verklaard aan diefstal bij nacht, door meer dan een persoon in een bewoond huis door middel van inwendige braak, gewapenderhand met bedreiging en met geweld gepleegd,

7 Anoniem, 1988. “Een inbraak in de Kring van Wildenborch”. In: *Vordense Kronyck* 6, 1, pp. 1-6. Een verslag van de gebeurtenissen rondom de inbraak en van de daarop volgende rechtszaak was door de auteur overgenomen uit J.W. Staats Evers, 1859. *Lijfstraffelijke regtspleging in Gelderland van 1811 tot 1859 aldaar voorgekomen*.

8 Na zijn vertrek in 1835, en twee tijdelijke bewoners die niet voldeden als tuinman (zie hieronder), werd Reint opgevolgd door zijn zwager Harmen Nijenhuis (broer van de hieronder genoemde Peter) als tuinbaas op de Wildenborch en als bewoner van *Klein Hogevonder*. Reint Westerholt was nl. gehuwd met Trientje Elferink en hertrouwde na haar overlijden met Tonia Elferink, terwijl hun jongere zus Janna Elferink was gehuwd met Harmen Nijenhuis. De zusters Elferink hadden ook nog een broer Hendrik, die van 1812-1822 op de *Mulder* (Galgengoorweg 17) woonde, en huisknecht was op de Wildenborch. Janna kwam in 1822 op de Wildenborch te werken en trouwde 3 jaar later met Harmen Nijenhuis.

en zulks ten opzichte van den eerstgenoemde na reeds te voren wegens misdaad veroordeeld te zijn geweest; en werden de eerstgenoemde tot de straf des doods, en de overige vier tot geeseling met den strop om den hals aan de galg vastgemaakt, brandmerk en opsluiting, in een tuchthuis, gedurende twintig jaren veroordeeld.

Later is ook de 3e beschuldigde, Johann Leonard Böhner, die vroeger voortvlugtig was, gevat en bij arrest van het Hof van den 12 September 1836, uit aanmerking der bijkomende omstandigheid van herhaling van misdaad, tot de doodstraf veroordeeld. Bij Koninklijk besluit is echter die doodstraf voor Harms en Böhner in zware schavotstraf en langdurige tuchthuisstraf veranderd.“

1831 was ook het jaar van de Belgische opstand, waarvoor veel Nederlandse mannen onder de wapenen werden geroepen⁹, waaronder **Peter Nijenhuis**, tuinknecht op de Wildenborch en jongere broer van de onder noot 8 genoemde Harmen Nijenhuis¹⁰. Helaas kwam aan Peter's leven een voortijdig einde toen hij in Eindhoven gelegerd was, zoals blijkt uit de volgende briefwisseling tussen Dientje Staring en haar vader met hun broer/zoon Winand, die eveneens in Brabant lag:

Wildenborch, eind 1830, brief van Dientje aan Winand: Moest hierbij een paar woordjes voegen om hem te verzekeren dat ze heel veel aan hem dacht, en hoewel zijn positie vast niet buitengewoon was en ze hem, voor haar eigen gerustheid, liever niet zo dicht aan de grens zou weten, was ze heel blij voor hem daar zijn verlangen nu geheel bevredigd was. Haar drie broers moesten nu eenmaal voor het lieve vaderland strijden en het waar en hoe kwam er dan niet op aan. Ze moesten in alles maar goede moed houden en met geduld de uitslag afwachten, dat was het beste dat ze daar doen konden. ...“*Onze Peter* zal een stevige vleugelman¹¹ zijn. ...”

Wildenborch, zonder datum, brief van Dientje aan Winand: Zou er misschien niet spoedig een einde komen aan de zaken, zonder dat de brave Noordnederlanders aan hun verlangen konden voldoen om dat volk, dat ze dagelijks meer leerden verachten, eens goed en gevoelig hun plicht te leren. Dit had ze gisteren ook gedacht toen ze weer twee brave edelbezielde krijgslieden zag vertrekken, en zich met de gedachte had getroost dat deze dezelfde mars misschien weer spoedig terug zouden maken. Dit waren namelijk Böhntlingk en Brants¹², want de eerstgenoemde was bij de Graafschapse Schutters en wel in dezelfde compagnie als *hun lange Peter*, die zeer tevreden scheen te zijn met zo'n oude bekende Luitenant.

Wildenborch 02-05-1831, brief van Dientje aan Winand: “Vind gij het niet zeer naar van *onze trouwe Peter*, welk een sterk jong mensch, gij hebt zeker gehoord dat hij een galziekte van 5 dagen heeft gehad en daaraan overleden is, het trof ons allen zeer, hij moet zeer goed opgepast hebben daar zijn Colonel hem bijzonder prijst.”

Eindhoven 15-06-1831, brief van Winand aan zijn vader, A.C.W. Staring: Was door een kleine ongesteldheid¹³, die hem enige dagen in bed had gehouden, verhinderd om dadelijk de ontvangst van het pakket met de diligence over te brieven. “Een allerongelegenst komende koorts heeft mij zonder ophouden achteraan gezeten.” Die ochtend was de koorts pas geweken, maar hij was zo “slap als een vaagdoek”. De dood van *hun goede Peter* had hem heel erg getroffen. Zodra hij weer uit bed was zou hij nader schrijven.

Wildenborch 03-06-1831, brief van A.C.W. Staring aan zijn zoon Winand: Schrijft dat *Peter* na 5 dagen bezweken was aan de galkoorts, en “Zijn dood heeft ons allen zeer getroffen. Hij had zich ook bij kameraden bemind gemaakt en men gebruikte hem telkens weer waar vertrouwen te pas kwam¹⁴.”

Tussen het vertrek van Reint Westerholt in 1835 en de komst van Harmen Nijenhuis in 1839, had men op de Wildenborch blijkbaar moeite met het vinden van een geschikte tuinbaas. De eerste waarmee het geprobeerd werd was **Geurt Franciscus van der Vlerk**, een uit de Betuwe

9 Zo ook Winand, een zoon van A.C.W. Staring, en hun zwager/schoonzoon Anthony Brants.

10 Harmen en Peter werden geboren op *Holtslag* (Polsteeg 8, Barchem). Harmen vestigde zich in 1839 op *Klein Hogevoender*, waar zijn betachterkleinzoon Harmen Anton (Harrie) in 2007 als laatste uit zijn geslacht overleed. Nakomelingen van Harmen en Peter's oom Hendrik Jan Nijenhuis woonden voor langere of kortere tijd op *Haneveld* (Wildenborgseweg 4, Barchem), *Klein Bleumink* (Kapelweg 8) en *Schoolders* (Woodbrookersweg 5, Barchem). Harmen's oudste zoon bleef op *Klein Hogevoender* en de andere zoons kwamen op *Boschhof* (Wildenborchseweg 18), *Kranengoer* (Mosselseweg 7) en *Hardermaat* (Hardermaat 10, Barchem) terecht.

11 Een vleugelman of flanker was de soldaat die aan de zijde van een afdeling in het eerste gelid geplaatst werd.

12 Frederik Böhntlingk, een uit Arnhem afkomstige studievriend van Winand Staring.

Zwager Anthony Brants, weduwnaar van hun in 1829 overleden zuster Carolina Sophia Staring.

13 Had in werkelijkheid pokken.

14 Scova Righini p. 175.

afkomstige tuinmanszoon. Vader van der Vlerk werkte toen mogelijk op Verwolde (Laren), want in een brief aan A.P.R.C. van der Borch van Verwolde refereert A.C.W. Staring aan de van der Vlerks alsof van der Borch hen kende.

Wildenborch 02-06-1834: "Ik heb mij door den vader van Van der Vlerk laten overhalen om een proef met den zoon, als tuinman, te nemen; in de hoop dat de heilige huwelijke staat, in de plaats der vrijerij tredende, zulks een gunstige werking doen zal."¹⁵

Inderdaad zou de jonge van der Vlerk op 22-02-1835 vanuit Verwolde op *Klein Hogevoonder* worden ingeschreven, en 5 dagen later in het huwelijk treden met een Lochems meisje. In 1836 werd hier nog een kind geboren, maar op 01-02-1837 vertrok het jonge gezin naar Jutphaas.

Op diezelfde datum werd de woning betrokken door de uit Haarlem afkomstige **Johannes Leonardus Kok**, die daarvoor als tuinman op de Voorst in Eefde had gewerkt. Het gezin verhuisde in hetzelfde jaar nog door naar *Blokhuis* (Kapelweg 2), waar het evenmin lang bleef. Wat er is voorgevallen is niet overgeleverd, maar vader Kok werd in 1839 ontslagen omdat hij onmogelijk "zijn opzienerspost meer kon waarnemen". Staring raadde hem ook af om terug te keren naar zijn familie in Haarlem, want "voor een Hollandschen Tuinman is hij te slordig"¹⁶.

Tot slot verscheen **Harmen Nijenhuis** op het toneel, vermoedelijk niet alleen als werkbaas op de Wildenborch maar ook als pachter van *Klein Hogevoonder*, want hij werd op 22 februari ingeschreven, de traditionele datum waarop de pachten aanvingen of vervielen. De familie Nijenhuis zou 5 generaties en 168 jaar (tot 2007) lang op *Klein Hogevoonder* blijven wonen, waarna het huis na ca. 229 jaar (in 2010) werd afgebroken en door een nieuw vervangen.

Gerda Rossel



Familie Nijenhuis ca. 1912



Harmen Anton (Harrie) Nijenhuis 2005

Zittend vlnr: Harrie's grootouders en overgrootmoeder: Harmen Nijenhuis, Tonia Regelink (van 't *Nijland*) en Garritjen Nijenhuis-Sieverink (uit Ruurlo)

Staannd vlnr: Gerrit (x Aaltje Zweverink van de *Steenkamp*, Hengeloseweg 3/5; Harrie's ouders), knecht Christiaan Luesink (van 't *Hulshof*, Hardermaat 3, Barchem), Johanna Hendrika (x Willem Nijhof van *Overbeek*, Wildenborchseweg 32), Johanna Nijenhuis (ongetrouwde zuster van Harmen), Gerritje Berendina (x Berend Bannink van *Haneveld*, Wildenborgseweg 4, Barchem) en Janna Gerritina (x Christiaan Jansen van de *Bezelhorst*, Doetinchem)

15 Huisarchief Wildenborch: Archief A.C.W. Staring 10-c, *Kopiëen van brieven aan van der Borch-Verwolde*.

16 In een brief van A.C.W. Staring aan zijn zoon Willem (zie Scova Righini p. 175 en noot 22 op p. 333).

BARBECUE en ORANJEFEEST

20, 21 juni 2014

Het is alweer bijna tijd voor onze jaarlijkse barbecue en het Oranjefeest.
Vrijdag 20 juni a.s. is de jaarlijkse barbecueavond.

Net als vorig jaar kunt u weer rekenen op heerlijke vleesgerechten, salades en rauwkost en natuurlijk een heerlijk vers getapt glaasje en andere drankjes. En een gratis kopje koffie bij binnenkomst.



De barbecue kost **€ 12,50**.
Kinderen t/m 12 jaar
betalen slechts **€ 7,50**.
Aanvang 20.00 uur bij de Kapel.



We hopen dat jullie allemaal weer komen.
Familie en vrienden die regelmatig het Wildenborchs feest bezoeken zijn natuurlijk ook van harte welkom.

Laat ons wel even weten of je komt.

Een telefoontje **uiterlijk 17 juni** naar één van de volgende telefoonnummers is voldoende:

Ria Klein Ikkink	0573 - 25 58 28
Harrie Dinkelman	0575 - 55 66 56
Jacques van Hooijdonk	0575 - 55 65 32



Zaterdag 21 juni.

Ons jaarlijkse Oranjefeest.

Om 13.15 uur verzamelen bij de Nijlandweg.

Om 13.30 uur beginnen we met de opening.

Na de stoelendans, waarvan we hopen dat jullie allemaal meedoen, kan eenieder genieten van de spelletjes én natuurlijk weer even bijpraten over alles wat ons al zo bezig houdt in de Wildenborch. Natuurlijk zijn er weer mooie prijzen te winnen.

Hopend op mooi weer, wensen we een ieder een fijn feest toe.

Tot 20 en 21 juni

De Oranjecommissie

De Wildenborcher:

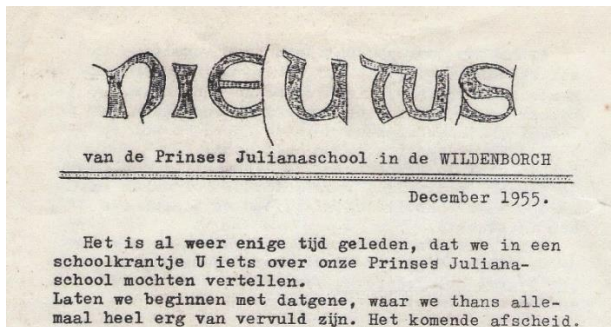
Toen

–

Nu 25 jaar

–

Straks?



Toen:

De Wildenborcher was het nieuwsblaadje van de Prinses Julianaschool. In welk jaar daarmee werd begonnen is ons niet duidelijk. We hebben een exemplaar uit 1955 ontvangen via één van de onderwijzeressen. Zij heeft het blad bewaard omdat haar a.s. huwelijk erin vermeld werd. Het zal voornamelijk een mededelingenblad voor de ouders van de schoolkinderen geweest zijn.

Nu: 25 jaar!

Sinds de sluiting van de Prinses Julianaschool in 1989 heeft de Kapelcommissie ervoor gezorgd dat er een nieuwsblaadje bleef. Bij de sluiting van de school werd de inventaris verdeeld onder de schoolleden. Eén van de attributen was een kopieermachine, die ging naar de laatste secretaris van de school, Jan Kornegoor. Daardoor was er de mogelijkheid om op een voordelige wijze een nieuwsblaadje te vermenigvuldigen. Maar er moesten wel mensen zijn die iets op papier zetten; dat waren Henk Kok, Annemiek Bouman en Erik Ebbink, hij was toen al secretaris van de Kapelcommissie. Het waren maar een paar blaadjes met vooral aankondigingen van o.a. de fietstocht en het Oranje-feest. Annemiek verzamelde de stukjes en typte ze uit. De voorpagina bestond elke keer uit een prachtige tekening, Eriks werk.

Op één van de nieuwjaarsvisites in de Kapel bedachten Gea van Dommelen (Erik's echtgenote), Jenny Polman (journaliste bij de Stentor) en Gerrit en Merle Pardijs om de Wildenborcher nieuw leven in te blazen. Gerrit en Merle deden maar korte tijd mee. Bij een oproep voor een interviewer meldde ik (Joke Wiltink) me in 2006 aan, denkend dat het een beperkte taak zou zijn (.....). Ongeveer een jaar lang vormden we met ons drieën de redactie en lieten het blad in omvang groeien, toen stopte Jenny ermee vanwege haar verhuizing uit de Wildenborch. Gea had al veel van Jenny's vakmanschap geleerd en dat kon ze aan mij overdragen. We gingen in enthousiasme samen als redactie verder met veel plannen. Maar.....Gea werd ziek en overleed in februari 2009.

Het vermenigvuldigen werd in die jaren door Jan Kornegoor gedaan, het aan elkaar nieten deed hij samen met zijn gezin en als ze te weinig tijd hadden dan sprong de redactie bij. Toen de kopieermachine te oud werd, werd bij de Kraanvogel school gevraagd of daar vermenigvuldigd kon worden. Wim Gudde, als schoolhoofd, nam dit op zich. Het kostte hem heel wat uurtjes per uitgave. Vanwege ziekte van Wim is het eerste nummer van 2014 gedrukt bij Weevers in Vorden. Het aan elkaar nieten wordt door een vaste groep gedaan in de Kapel door de familie's Wezinkhof, Mennink jr., van der Schoot, Ezerman en Erik Ebbink. Erik regelt ook al 25 jaar lang de verspreiding van het blad. De bezorgers in de Wildenborch zijn: Henk Berenpas, Annemiek Bouman, Theo en Jenny Gremmer-Nijsink en de Stentor-bezorgers: Annie en Marinus Langwerden. In het dorp Vorden gaat Gerrie van Amstel rond. Een paar bezorgingen in Doetinchem en Zelhem worden door Bertus Wiltink afgeleverd en Reinier Klein Brinke verstuurt een aantal nummers -als PDF bestand- digitaal nog verder weg, o.a. naar Mexico.

In 2009 werden nieuwe redactieleden erbij gezocht: Reinier Klein Brinke was bereid om de eindredactie op zich te nemen. Via de Kapelcommissie kan hij ook de mededelingen van daar toevoegen. Met passen en meten, vanwege het afgesproken aantal bladzijden, weet hij elke keer alles tot een mooi geheel te ordenen. Lucie Bartel kwam erbij en Mariska en Julia van Ditshuizen (beiden tot 2012). Vanaf 2013 versterkte Marianne Been het redactieteam. Ieder kan datgene aanleveren wat het meest bij eigen interesse past. De inhoud wordt niet alleen door deze personen gevuld, er zijn ook 'vaste' schrijvers : Ben Godtschalk (Landrot), Gerda Rossel, Jennine Staring en voor de WVC verhalen Liesbeth van Ark.

Ik (Joke Wiltink) probeer, naast zelf schrijven, steeds weer om anderen te vinden die wat willen schrijven en/of vertellen om zo met ons allen interessante Wildenborchers te maken en draag er zorg voor dat ze op tijd bij iedereen in de brievenbus terecht komen. Dankzij al bovengenoemde personen krijgt u / krijg jij nu vier keer per jaar een Wildenborcher te lezen!

Straks?

Heeft 'De Wildenborcher' als papieren krant in zwart/wit wel toekomst? De ouderen, ook jongeren die hier opgegroeid zijn en degenen die na hun jeugd uit de Wildenborch zijn vertrokken, lezen het blad graag. Maar hoe kijken jongeren, de 'min-35 generatie', er naar? Zij lezen over het algemeen alles vluchtig, zijn opgegroeid met veel beeld bij korte tekst: stripverhalen, films, digitale informatie, alles vluchtig, alles in kleur, etc. Zal een digitale Wildenborcher voor hen meer welkom zijn? Gaan zij liever naar facebook? <https://www.facebook.com/dewildenborchsekapel> of twitter? <https://twitter.com/dewildenborchsekapel> of willen ze YouTube filmpjes om op hun I-pad, I-phone, Smartphone bekijken? Moet de papieren Wildenborcher al vervangen worden? Gaan we over naar SMS taal? Of zullen we daarmee toch nog ffw88?

We ontvangen graag uw / jouw reactie.

Dat kan door een briefje in de brievenbus van Joke Wiltink aan de Schoolhuisweg 2, een mailtje aan één van de redactieleden (zie voor de mailadressen de redactiegegevens op pagina 3) of stuur een whats appje naar (06) 55 89 50 02 of (06) 25 06 66 70.

Fietstocht



Zondag 4 mei hebben we als familie meegedaan aan de fietstocht van de Kapel. Het was mooi fietsweer met weinig wind, alleen had de temperatuur wel iets hoger kunnen zijn. Enkelen hadden de handschoenen weer opgezocht. Er was een prachtige route uitgezet. Via de Lochemse Enk en Zwiëp naar Nettelhorst. Vandaar langs de Bolksbeek en Twentekanaal naar de Westervliet.

Daar was de rust waar de inwendige mens werd voorzien van koffie of thee met een lekkere krentenbol. Met deze verkregen energie werd aan de tweede helft begonnen. Eerst over een mooi fietspad naar de Hessenhutte en daarna door het buitengebied van Gelselaar terug naar Nettelhorst, langs Barchem en over het "Toone Harkinkpad" terug naar de kapel.



Onderweg was het erg mooi met al dat jonge groen aan bomen en struiken en de berm vol met bloeiend fluitenkruid. De organisatie had een schitterend tocht uitgezet en kan met 150 deelnemers terug kijken op een geslaagde dag.

Familie Dinkelman.

Een felicitatie voor de Schietvereniging Wildenborch.



De schietvereniging vierde op 22 februari 2014 haar 60 jarig bestaan.

Op de receptiemiddag in de Kapel hebben velen het bestuur al de hand gedrukt.

Hier nogmaals een felicitatie voor alle leden.

De toespraken met lovende woorden waren te lezen in 'Het Vordens Contact' en in de Stentor. Uit laatstgenoemde krant citeer ik een paar stukjes:

Wethouder Paul Seesing wees op de saamhorigheid in het buurtschap. "Kijk wat er hier allemaal gebeurt en met name in de kapel waar diverse verenigingen actief zijn", zo complimenteerde hij. Vervolgens ging Seesing in op de krimp die de Achterhoek te wachten staat. "In 2020 is in onze gemeente één op de drie burgers 50-plusser en dat heeft ook invloed op het verenigingsleven. Toch hoop ik op een goede toekomst voor de schietvereniging".



Bennie Centen, voorzitter van Schietvereniging Oost Gelderland, liet in zijn toespraak horen: *"Wildenborch is de meest toonaangevende vereniging in het district. De schietvereniging is inmiddels gecertificeerd en dat betekent dat jullie het hier allemaal pico bello voor elkaar hebben".*

Aansluitend werden twee leden, Jan Kornegoor en Marinus Eskes, gehuldigd vanwege hun 40-jarig lidmaatschap. Voorzitter Henk Berenpas genoot van de toespraken en van de belangstelling op deze middag. Hij memoreerde in zijn toespraak o.a. de goede samenwerking tussen de schietclub en de kapelcommissie. *"Wij kunnen het samen goed vinden".*



Elke Wildenborchse vereniging had voor een afvaardiging naar deze receptie gezorgd en ook de kapelcommissie was vertegenwoordigd. Na het officiële gedeelte hadden we ruimschoots de tijd voor onderlinge ontmoeting onder het genot van een drankje waarbij de schaal met lekkere hapjes regelmatig langskwam. En we mochten de trap af naar de schietkelder waar meerdere leden met enthousiasme uitleg gaven over hun wekelijkse hobby op de schietbaan. We kregen daar ook de vele wisselbekers te zien waardoor het hoge niveau waarop deze vereniging functioneert zichtbaar is.

Tekst: Joke Wiltink

Foto's: Johan Braakman, meer te zien op www.Achterhoekfoto.nl

Afscheid van “t Hooge Vonder”, of zoals we allemaal hebben kunnen lezen eigenlijk “Klein Hoogevonder”.



Henk en ik zagen “t Hooge Vonder” voor het eerst in januari 2008, nadat Harrie Nijenhuis, of Harrie van ‘t Hoogevonder zoals hij ook vaak genoemd werd, in september van het jaar daarvoor was overleden. De sneeuwkllokjes bloeiden al volop en we waren op slag verliefd op de plek.

In april van dat jaar zijn we pardoes in de oude boerderij getrokken, nadat we net voordat de crisis op de huizenmarkt uitbrak, ons huis in Didam verkocht hadden.

We woonden er eigenlijk clandestien, omdat wij geen agrarisch bedrijf uitoefenden en de boerderij niet de bestemming “wonen” had. De Gemeente heeft ons daar fijntjes op gewezen, maar heeft niet al te moeilijk gedaan, omdat we al snel een bestemmingsplan wijziging hadden aangevraagd om de boerderij te mogen vervangen door een nieuw huis.

De eerste jaren hebben we dus in de oude boerderij gewoond. Toevallig waren de eerste winters behoorlijk streng en lang met heel veel sneeuw: de twee kachels in huis draaiden overuren!

In dat oude huis, waren we veel dichter bij de natuur betrokken dan we gewend waren: de zwaluwen, die nesten hadden op de deel, de egel die ons zo nu en dan op de deel verwelkomde en de vleermuizen, die zelfs binnen in huis een kijkje zijn komen nemen. Samen met onze hond Sanne en de paarden hebben we er een heel fijne tijd gehad.

Het nieuwe huis kwam in 2010 gereed en we waren heel erg blij toen we weer van alle comfort konden genieten. Jammer dat de zwaluwen het schuurtje niet zo geschikt vonden om er zich te vestigen. Helaas heeft Henk niet erg lang van zijn stekkie kunnen genieten; zijn gezondheid liet steeds meer te wensen over en toen hij ook niet meer voor de paarden kon zorgen en zelf noodgedwongen gebruik moest maken van een rolstoel, ging hij erg snel achteruit en is hij op 7 oktober 2013 overleden.

Voor mij was het al lang duidelijk dat ik hier niet alleen zou blijven wonen en Henk heeft er nog voor gezorgd dat de makelaar werd ingeschakeld. Het huis met 1 ha grond is nu verkocht aan de familie Oudenampsen uit Exel en de rest van de grond is verkocht aan Erik Ebbink. Ik hoop dat zij met heel veel plezier hier zullen wonen en werken.

Ik heb mijn nieuwe stekkie gevonden in Lochem aan de Poststeeg 21, een appartement aan de markt, waar altijd wel iets te beleven is. Ik moet bekennen dat ik het heerlijk vind om alleen een paar bloembakken te hebben om bij te houden, want groene vingers heb ik -bij wijze van spreken met een pen in mijn hand geboren- nooit gehad. Ik wens alle Wildenborchers alle goeds voor de toekomst en hoop jullie bij diverse gelegenheden te blijven ontmoeten.

Marianne Been

In aansluiting op de tekst van Marianne Been een bericht van de Kapelcommissie.

Toen Marianne naar de Poststeeg in Lochem verhuisde, heeft ze wat inboedel verkocht. Ze heeft de opbrengst ervan gedoneerd aan de Kapel. We zijn Marianne heel dankbaar voor het bedrag van € 380,- dat we van haar ontvingen. We wensen haar een hele goede tijd in haar nieuwe huis in Lochem.

Reinier Klein Brinke, voorzitter

Gesprek met Gerrie van Amstel



Al langer had ik het idee om de z.g. 'oral history' van de Wildenborch vast te leggen. Dat klinkt heel chique, maar het betekent gewoon de verhalen van onze oudere Wildenborchers gaan opschrijven. Ik heb tijdens de 11 jaar dat ik hier nu woon zulke prachtige verhalen gehoord en regelmatig zeggen mensen dat het zo jammer is dat die verdwijnen. Dus we gaan een poging wagen om de mooie verhalen vast te leggen en ook een beetje de geschiedenis van dit gebied te bewaren.

Ik heb Gerrie (vroeger Gerritje geheten!) gevraagd of ik een keer met haar kon praten over vroeger. Nou, dat mocht wel, maar het hoefde niet echt. Maar we hebben doorgezet dus op 31 maart zat ik bij Jaap en Gerrie aan de koffie. "Wat moet ik dan vertellen?" had Gerrie gevraagd en ik zei, "ach, dat gaat wel vanzelf" en zo ging het ook.

Hoe en waar ze is opgegroeid in de Wildenborch?

Gerrie is in 1932 jaar geboren op de boerderij Overbeek (waar nu Erik Ebbink woont). Haar grootvader had de boerderij in 1920 gekocht. Ze hadden 9 kinderen, waarvan de vader van Gerrie de oudste zoon was. Hij nam de boerderij over. Gerrie's moeder kwam van 't Hooge Vonder en trouwde in. Zo ging dat vroeger en nu ook nog wel. Het verschil is dat nu ieder gezin apart woont. Vroeger ging je meteen meedraaien op de boerderij en in het huishouden. 1920 was een heel slecht jaar en in 1927 overleed Gerrie's grootmoeder. Eén van de dochters nam het huishouden over en in 1931 nam Gerrie's moeder het over.

De boerderij was 7½ ha. groot en was toen nog gemengd bedrijf met koeien, varkens, kippen. Ze verbouwden alles zelf; rogge, haver, bieten en aardappelen. In de oorlog moesten ze helemaal zelfvoorzienend zijn en verbouwden ze ook gerst (werd gort) en haver voor het paard en voor de voor havermout. Rogge en tarwe ging naar de molen, de Mölle van Nijendijk, de vader van Katrien Kornegoor. Daar werd het meel gemalen en er (rogge)brood van gebakken. De vader van Katrien was ook bakker, maar dat is een ander verhaal.

En hoe was het leven op een boerderij in die tijd?

Het was hard werken. Vakantie of vrije dagen waren er niet, maar werden ook niet gemist, want niemand had dat. Een dag zag er zo uit; 's morgens om 6 uur opstaan, een kop koffie en een snee brood en dan melken en het vee verzorgen. Om 8 uur een pannenkoek eten. Om 10.00 uur koffie en om 12.00 uur warm eten. Daarna werd een middagdutje gedaan. Tegen 5 uur brood eten (vesper). Daarna weer vee verzorgen en 's avonds voor het naar bed gaan een bord pap, rond 22.00 uur.

Er werd je nooit iets gevraagd; "ik kan me niet herinneren dat mij ooit gevraagd is wat ik wilde, je deed gewoon wat je gezegd werd". Gerrie ging na de lagere school nog 1 jaar 1 dag in de week naar de huishoudschool en daarna meewerken op de boerderij. Of je ging ergens in het huishouden werken; dan zeiden je vader en moeder; "ga daar maar werken" en dan kreeg je 3 gulden per dag en een bord pap voor het naar huis gaan.

En niks doen was er niet bij, 'je mocht niet met je handen over elkaar zitten'.



Gerrie was toen al dol op lezen, maar dat mocht je niet zomaar doen, dus leerde ze breien en lezen tegelijk. Vrouwenhanden moesten altijd bezig zijn. Behalve op kerstavond; dan werden er spelletjes gedaan en aten ze pannenkoeken met worst. De koeien werden vroeg gemolken en kregen hooi waar ze gek op waren. Dan hoefde je niet zo op te letten, want met knollen werden ze nog wel eens winderig!

Van haar grootvader herinnert ze zich vooral dat hij altijd op tijd alles in de grond had en dat hij daar schik in had; " hij wilde altijd de eerste zijn". Op verjaardagen was dat onderwerp van gesprek; 'ik heb de aardappelen er al in' ... of de rogge al gezaaid. Na de koffie op zondag liepen ze dan om de kamp en bespraken allerlei wijsheden. Gerrie weet alle data nog want dat was ieder jaar hetzelfde en dat vind ik zo mooi. Dat is de cyclus van het jaar, van zaaien en oogsten, van het leven zelf om maar eens filosofisch te worden.

En zo ging het: 15 maart de haver erin. In april bieten zaaien en aardappelen poten. Begin mei werden alle stallen schoon gemaakt en ging het vee naar buiten. Dan aardappelen schoffelen, in juni hooien, half juli rogge maaien, 10 augustus moesten de knollen erin zitten. De haver werd in augustus gemaaid. Begin september aardappelen steken, half oktober mangels oftewel voederbieten rooien. Begin november ging het vee weer naar de stal. 15 oktober werd rogge gezaaid en zo ieder jaar verder. En zoals gezegd; als je zelf klaar was ging je de burens helpen en dronk een kopje koffie of een borreltje. En dat was je wereld...

Eerst nog over de oorlog..

Gerrie's vader is in 1939 opgeroepen tijdens de algehele mobilisatie en in Brabant gewond geraakt. Hij is toen met een hospitaalschip naar Gorinchem gebracht. Haar moeder is daar toen nog naar toe gegaan en dat was toen een hele reis. Twee broers van haar vader runden toen de boerderij; die hadden 'broederdienst' zoals dat heette, dan hoefde je niet in dienst. Haar vader is ongeveer een half jaar weg geweest en in die tijd moest haar moeder iedere vrijdag naar het gemeentehuis voor een 'kostwinnersvergoeding'. Dat kreeg je als je man niet meer voor het inkomen kon zorgen, omdat hij in dienst was.

Gerrie vertelt naar aanleiding hiervan dat het vroeger natuurlijk een groot probleem was als de man ziek werd of, erger nog, overleed. De boerderij moest doorgaan. B.v. haar overgrootmoeder werd jong weduwe en bleef achter met 3 meisjes. In het begin hielpen de burens natuurlijk en familie zoveel mogelijk, maar dat kon niet altijd zo doorgaan. En dan werd er gekeken of er ergens bij familie of kennissen een 'loslopende' man was. Die werd dan ingehuurd en vaak draaide dat op een huwelijk uit. Dat was dan wel zo handig. De tijden waren harder; er moest altijd gewerkt worden om te (over)leven en een vangnet was er niet. Alleen bij de burens en de familie. Daarom waren de burens ook zo belangrijk in die tijd. Je had elkaar nodig en hielp elkaar.

Het naoberschap:

Het naoberschap was in die tijd heel belangrijk. Er waren nog geen auto's en je was op elkaar aangewezen bij alle gebeurtenissen in een mensenleven. In een buurt had je een 1e naaste; dat was iemand met paard en rijtuig. Hij was dus van meer mensen 1e naaste en reed bij begrafenissen en andere gelegenheden. Gerrie heeft voor me opgeschreven hoe het ging bij overlijden en huwelijk.

Als er iemand *overleden* was werd de 1e naaste gewaarschuwd en hij haalde er de andere drie naasten bij en dan werd alles geregeld. O.a. de naaste familie 'aanzeggen' en de burens. Dat moesten er nog tenminste acht zijn i.v.m. het dragen van de kist. Die 8 moesten de andere avond komen om 'briefjes te trekken'. Op zo'n briefje stonden 3 of 4 adressen van familie of kennissen die genodigd werden. Als je geluk had waren het adressen in de buurt. Maar het kon ook zijn dat je helemaal naar Doetinchem of Eibergen moest; op de fiets want auto's waren er nog niet. De dag van de begrafenis kwam de familie aan het sterfhuis. De kist werd op de deel gezet, waar de dominee een korte toespraak hield. Daarna ging het naar het kerkhof. De overledene lag op een boerenwagen of lijkkoets. De burens liepen naast de koets en de mannen achter de baar; allen met een zwart pak en hoge hoed. De vrouwen gingen in het rijtuig. In het sterfhuis werden, als de stoet uit het zicht was, de vensterluiken weer open gedaan. Die waren vanaf het moment van overlijden gesloten geweest. De naaste vrouwen maakten alles weer in orde voor koffie en brood. Ieder had daarin een eigen taak; zo werd de koffie altijd gezet door de vrouw van de 1e naaste.

Als dank werden de 4 naaste buren de volgende avond uitgenodigd voor de 'nabegravenis' met koffie en een drankje.

Een *bruiloft* werd vaak gehouden in de maand mei. Dan waren de stallen en de deel schoongemaakt en kon daar het feest gevierd worden. Er stond een lange tafel in de stal met brood, krentenbrood met ham(schinke) en kaas. Als je aankwam, ging je eerst aan tafel. Als daar geen plaats was, ging je naar de deel, alvast feest vieren met een dansje zoals de wals, de polka en de driekusman. Er waren vaak twee harmonicaspelers. Die zaten op de hilde of op de bedstee. Was er weer plaats aan tafel, dan ging je eten. Dat eten werd het meest verzorgd door de naaste buurvrouwen. De mannen gingen met de drankfles rond en een glaasje. Je dronk dus allemaal uit hetzelfde glas! Voor al het werk werden de buren de volgende dag door het bruidspaar verwend; soms werd dan ook nog familie uitgenodigd. Het vervoer naar gemeentehuis en kerk verzorgden ook vaak de naaste buren. De avond voor de bruiloft werd er versierd door de buren.

Je naobers waren 4 tot 6 naaste buren, maar met de rest van de buurt leefde je ook mee. Gerrie vertelt hoe het ging als er een huwelijk aangekondigd werd. Dan gingen de 2 naobers rond voor de 'brulloftsneudiging'. Ze kregen overal boterhammen met spek en borreltjes, dus hoe de uitnodiging bij de laatste buren overkwam is onduidelijk! Als er een kind geboren werd, regelde de familie dat ook. Er was nog geen kraamhulp, dus de vrouwen hielpen bij de bevalling. De vrouw van de eerste 'naaste' heeft heel wat kinderen op de wereld geholpen. De dokter werd er overigens ook bij gehaald, maar die moest gehaald worden op de fiets, dus dat kon even duren. Bij overlijden hielpen de vrouwen met afleggen en daarna bij de begrafenis met koffie en broodjes. Maar er werd ook 'gewoon' geholpen op het land; als jij de aardappelen er al in had, ging je de buurman een middagje helpen. Of bij het hooien, oogsten, kalveren...je leefde met elkaar en maakte veel met elkaar mee en dat gaf ook gezelligheid. Nadat b.v. een kalfje geboren was, dronk men samen nog even een borreltje.

“ Vroeger was je met de buurt bezig en met de natuur, dat was je leven”.

En toen werd ze zelf boerin...

In 1951 leerde Gerrie Jaap kennen. Hij was geen boer, maar werkte bij de PTT, net als zijn vader. Zijn vader had ook een boerderijtje, dus Jaap kende het boerenvak wel. Gerrie was het oudste meisje en had nog één zusje. Gerrie's vader was ziekelijk en na het trouwen is Jaap bij Gerrie in de familie 'ingetrouwd'. Maar eerst is hij eind 1947 naar Indië gegaan.

Hij was eerst drie maanden op Borneo en later naar Batavia overgeplaatst op Java. Daar werden de PTT-ers verzameld en zat hij bij de veldpostdienst.

In 1956 zijn Jaap en Gerrie getrouwd. Toen woonden op de boerderij dus Gerrie en Jaap, de ouders van Gerrie, opa en Toos, de zus van Gerrie. Die werkte indertijd bij Hotel Bakker, maar woonde nog wel thuis. De boerderij was toen nog gemengd bedrijf met koeien en varkens. Dus toen begonnen zij met de jaarlijkse cyclus. Ze verbouwden toen ook nog aardappelen, rogge, haver en bieten. Rogge werd altijd op de 'kamp' verbouwd. Dat is een hoger gelegen deel van het land. In Twente heet het 'es'. In die cyclus zat ook de slachtmaand; dat was in november. Dan werd er een varken geslacht en dat deed je ook met de buurt. Alles van het varken werd gegeten; kop voor hoofdkaas, oren, snuit en pootjes in de pekel voor de erwtensoep. Koeien werden meestal niet op de boerderij geslacht, behalve als het om een noodslachting ging. Dan moest de keurmeester komen en kon het verkocht worden. Je kon het toen nog niet lang bewaren, dus dat moest allemaal snel gebeuren. Jaap en Gerrie hebben na verloop van tijd de varkens weg gedaan en hebben de melkveehouderij uitgebreid. Van 12 koeien gegroeid naar 40. Toen hadden ze inmiddels een ligboxstal gebouwd. Erik Ebbink heeft indertijd alles overgenomen. Ze komen daar nog steeds en dan laat hij zien wat hij vernieuwt.

"Vroeger was het leven harder en je moest veel werken, maar het was ook gemoedelijker en je had een gezellige tijd". Toen ze 20 jaar getrouwd waren gingen ze voor het eerst op vakantie. Toen was er al bedrijfsverzorging en die hebben ze toen ingeschakeld. In de tijd daarvoor gingen ze altijd wel een dagje uit met de kinderen, hun twee dochters, en dat was dan echt een feestje ieder jaar.

Wat is het grootste verschil of wat missen jullie nu?

Vroeger was er geen telefoon, dus je ging overal naar toe als je elkaar wat te vertellen had. Zij kregen in 1961 telefoon, toen hun 2e dochter geboren was. Waterleiding kregen ze nog later. Het water was toen wel slecht, heel bruin, ijzerhoudend, dus de waterleiding was wel een verbetering. Iedereen is nu zo afhankelijk van de techniek, alles is zo zakelijk geworden. Als boer ben je nu meer manager en veel minder buiten en met de natuur bezig, zegt Jaap. "Het is afstandelijker allemaal."

Lucie Bartel.

Wissellijst

De oudste inwonster van de Wildenborch.
Op 16 augustus hoopt ze 96 jaar te worden:

Hanna Klein Ikkink

Op 95 jarige leeftijd inspecteert Hanna nog heel regelmatig haar tuin. Zelf erin werken lukt niet meer, maar bedenken welke groenten en bloemen er dit jaar in de tuin moeten, dat gaat nog best.

Eén van de kinderen zorgt ervoor dat het zaai- en pootgoed in de grond komt terwijl Hanna, zittend op haar rollator, toekijkt. Proberen om het onkruid weg te halen, dat kan Hanna toch niet altijd laten: "aan de rollator kan ik me ook vasthouden ..." En, zo merkt ze op, "Wat is er toch mooier dan genieten van alles wat groeit en bloeit?"

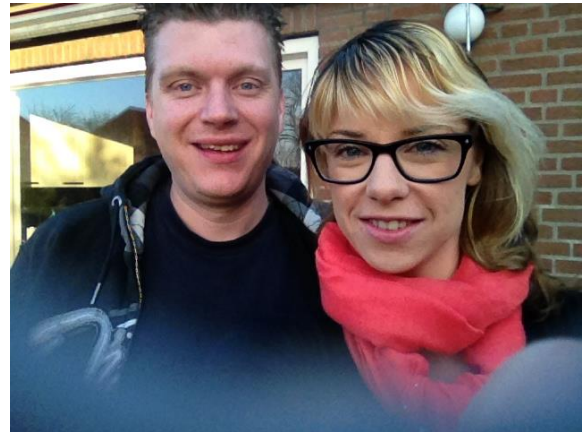


Even Voorstellen



**Matthijs Berenpas
en Ivet Harperink**

Mosselseweg 10



Als je in 'Het Mossel' bent opgegroeid, dan blijft die plek altijd trekken. Matthijs werd geboren in 1982 op boerderij 'De Koning' aan de Mosselseweg. Hij is de derde zoon van Jan en Edith. In het burgerhuis op hetzelfde erf, voorheen bewoond door zijn grootouders, woont Matthijs sinds augustus 2013 samen met zijn vriendin Ivet.

Al drie jaar woonden ze samen in Goor, waar Ivet werd geboren (1985) en opgroeide. Ivet deed meerdere opleidingen op gebied van bewegen. Na het CIOS (Centraal Instituut Opleiding Bewegingsonderwijs) ging ze naar de Academie Lichamelijke Opvoeding waarna ze bevoegd vakleeraar werd. Ze ging in Emmen aan het werk voor de gemeente om allerlei bewegingsactiviteiten voor jong en oud te organiseren. Vervolgens werd ze gymnastiek-leerkracht voor alle groepen van een basisschool in Losser totdat daar geen geld meer voor beschikbaar was. Sinds kort is Ivet buurtsportcoach in Holten. Haar taak daar is "het versterken van sportverenigingen binnen de maatschappij", nu werkt ze voor de doelgroep 18+. Eén collega is Martine Dijkman.

Matthijs begon zijn schooltijd op de Prinses Julianaschool hier in de Wildenborch. Hij is nog steeds bevriend met een paar jongens bij wie hij toen in de klas zat, o.a. Erwin Schröer en Patrick Koning. Na zijn technische vervolgopleiding werd hij automonteur. Hij werkt als 1^{ste} auto-elektrotechnicus in de Peugeot garage in Apeldoorn. Onlangs was hij daar 12 ½ jaar in dienst.

Allebei hebben ze meerdere hobby's. Voor Ivet is dat soms ook wel een combinatie werk/vrijetijd. Ze heeft opleidingen op het gebied van dans gevolgd en is al 10 jaar lang dansdocent in Hengelo (O). In het 'Centrum voor kunst en educatie' geeft ze les aan groepen in leeftijd van 6 - 60 jaar. Daarnaast speelt ze een paar keer per week volleybal, in de eerste klasse. Matthijs gaat af en toe mee om haar aan te moedigen. Bij hardlopen gaat Ivet gewoon een rondje Mossel – Wildenborch, zo'n 7 km. Matthijs zoekt z'n hobby's in combinatie met z'n vrienden, wekelijks darten en elke maand bowlen. Dat gebeurt allemaal wat dichterbij huis, bij Bousema in Lochem. En gamen, samen met een paar vrienden en/of broers.

Nu ze een huis buitenaf bewonen en het binnen grotendeels op orde is, is ook het tuinwerk nodig. Matthijs vindt dat wel leuk om te doen, "maar het wordt wel een onderhoudsarme tuin met wat bijvriendelijke planten misschien", zegt hij erbij. "En we hebben buurt gemaakt, dat is hier echt belangrijk" benadrukt Matthijs. "We hebben iedereen hier thuis uitgenodigd, als kennismaking. Oud en jong, soms wel 3 generaties uit één huis".

In de Wildenborcher van december 2013 werd over het vriendenboekje van de Prinses Julianaschool, uit 1989, geschreven: "*Matthijs houdt ervan dat een panter hem aardig vindt en zijn vriend wil zijn. Hij wil later dierenvanger worden en beren tam maken*".

Matthijs en Ivet hebben 2 poezen, hun panters, ze zijn tam gemaakt. Een paar dagen voor dit gesprek was één van de poezen in de mestsilo gevallen, hij was er weer uitgekropen, maar de stank was niet te verdragen. Matthijs heeft het beest onder de douche uitgebreid gewassen. De poes vond het allemaal goed..... En ook als er op de boerderij hulp nodig is bij de koeien, dan is Matthijs er. "Als je ziet dat er iets nodig is, dan doe je dat toch gewoon ..." zegt hij.

Meedoen met verenigingen vanuit de Kapel, daar gaan ze nu nog niet op in. Ivet zou het meest voelen voor de schietvereniging. En de barbecue en het Oranjefeest? Wie weet, zien we ze daar.

De aardappelen in Bolivia

Nederland is een aardappelland. En ons land is bij buitenlanders bekend van het schilderij de aardappeleters van Van Gogh. Maar diezelfde aardappel is afkomstig uit Bolivia. Hier zijn maar liefst 600 soorten aardappelen. In de Andes worden ze meestal verbouwd op kleine akkers. Over het eten en de aardappelen schrijft Van Lennep in zijn dagboek van een voetreis door Nederland. Een boek dat ik weer eens herlezen heb ter voorbereiding op onze reis naar Argentina en Bolivia. Want op sommige momenten stappen wij ook terug in de tijd. Maar daarover later meer.



De reis begint in het land van Maxima, onze koningin. In de hoofdstad Buenos Aires is het lekker warm en zonnig als we aankomen. We laten de beginnende winter in ons land achter ons en genieten van de zomer in Argentinië. Het is er zomer maar tegelijkertijd begint dan ook de regentijd. De regentijd begint meestal half november. Maar nu, eind november, is er nog geen drup gevallen. Tot half januari 2014 worden we getrakteerd op een heuse hittegolf met temperaturen die op sommige plaatsen zelfs oplopen tot boven de 45 graden Celsius.

De hittegolf heeft ons in zijn greep tot het moment dat we te voet de grens met Bolivia passeren. Het is heet en een aardige jongeman vangt ons op in het grenskantoor van de Argentijnen. Met een stempel in het paspoort verlaten we het land en honderd meter verder is er weer een kantoor. Dit keer betreft het de Boliviaanse grenspost. Maar dit vraagt meer tijd. Het is er lunchtijd en we staan daarom een half uur in de hitte te wachten met drie koffers.

In Argentinië hebben we enkele leuke plaatsen teruggezien waar we al eerder waren. In de hoofdstad is de wijk San Telmo ons verblijfsadres en met de bus toeren we door de stad en bezoeken onder andere de kunstenaars in de wijk Boca. In de stad is ook prachtige graffiti te bewonderen. Maar de bus stopt niet. Dus geen foto van deze kunstwerken.

We reizen per bus in Argentina en Bolivia. De bussen zijn overwegend goed en rijden op tijd. Het betekent wel dat het soms busreizen zijn van meer dan 10 uur. Vooral in de Andes zitten we langdurig in de bus. Op weg naar Bolivia brengen we de kerstdagen door in Corrientes in een hotel dat voorheen een fabriek huisvesting bood. Op de binnenplaats is een fraai zwembad en de mango's zijn bijna rijp en vallen zo uit de boom voor het oprapen. Het is wel een apart gevoel om de fraaie kerstversiering te zien bij deze hoge temperaturen. We zijn nog steeds in Argentinië het land van de kuddes en het vlees. Er wordt veel vlees gegeten maar sommige biefstukken zijn nogal taai.

Ons volgende reisdoel lonkt al: de provincie Formosa. Het is de meest noordelijke provincie en tegelijkertijd de armste van Argentinië. In de provinciehoofdstad Formosa is de VVV voorzien van vele folders en boekjes over de parken en wat er verder te zien valt. Veel toeristen mijden deze provincie omdat het zo staat in de Lonely Planet en andere reisgidsen. Voor ons extra reden om niet te kiezen voor de geijkte route vanuit Argentinië naar Bolivia. In deze provincie zijn drie nationale parken te bewonderen met flora en fauna die we in de Wildenborch niet kunnen zien.

Tijdens onze busreis van Formosa naar Pelligrini ontmoeten we onderwijzeres Maria met haar kleindochter. Zij komt logeren bij oma en wat fijn is, zij spreekt Engels. We maken een afspraak en gaan op bezoek bij Maria. De oliebollenmix zit nog in mijn koffer, omdat we met oudjaar geen geschikte plek hadden om ze te bereiden. Maar nu zie ik mijn kans schoon en leg aan Maria en kleindochter uit waarom we in ons land oliebollen eten met oudjaar. En in de hitte maak ik samen met Maria oliebollen begin januari. Er wordt vervolgens van gesmuld.

In dit dorp met mooie wetlands en prachtige meren komen toeristen slechts enkele dagen om de hoogtoppen te bekijken en dan snel met de bus weer te vertrekken naar het volgende doel.

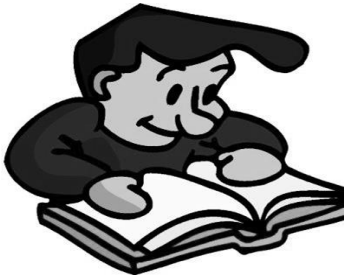
Wij blijven langer en krijgen contact met de pensionhoudster die elke dag voor ons een heerlijke maaltijd serveert. In het park zien we uiteindelijk de brulapenkolonie bij het ochtendgloren. We zijn tevreden en boeken onze busreis richting Las Lomitas. Een dorp zo groot als Vorden met vooral zandwegen. Hier is geen pinautomaat en geen mogelijkheid om met de creditcard te betalen. De hoteleigenaresse is gelukkig bereid als bankier op te treden voor ons. Er wordt geld gestort en zij betaalt uit. Hier bezoeken we ook de Wichi en de Pilaga. De oorspronkelijke bewoners die je vooral geen Indianen mag noemen. En hier koop ik een pijl en boog voor onze kleinzoon Kick. De pijl past in de koffer maar de boog niet. Met plastic zakjes pak ik de boog in om de hele verdere reis met ons mee te zeulen. Een keer ging het bijna mis toen ik de boog had achtergelaten in het minibusje. Maar Huib zorgde ervoor dat onze taxi rechtsomkeert maakte. En de boog was er gelukkig nog. Bij vertrek uit La Paz had het nog wat voeten in de aarde om de boog mee te nemen. Ik noemde het geen boog maar een kunstwerk van hout voor onze kleinzoon. Na enige gebakkelei met de medewerkster van American Airlines mocht de fraaie boog gratis mee. Een meevaller maar in Madrid was de boog niet meer voorzien van de juiste papieren en moest nu mee als handbagage. Gelukkig een soepele medewerker. En Kick is trots op zijn pijl en boog en heeft deze al meegenomen naar school.



Door de droogte en de hitte hebben zelfs de kaaimannen het moeilijk. Ze hebben zich verzameld in een van de weinige poelen met water. Na Las Lomitas op weg naar het dorpje Ing. Juarez. De plaats is gesticht in 1930 toen ingenieur Juarez olie vond. Er werd een spoorlijn aangelegd voor het transport van de olie. Maar het station ligt er stil bij met een locomotief en wagons die niet meer rijden nu het vervoer over de weg voordeliger is. Ook hier een nationaal park. Met een taxi in alle vroegte op pad. De chauffeur houdt van opschieten en stuift over de zandweg, koeien en geiten mijdend. De rondleiding is leuk met de parkwachters die ons vertellen over de geneeskrachtige werking van allerlei planten en bladeren van de struiken en bomen die we zien.

Met de bus nu op weg naar Bolivia. En hoe het ons daar is vergaan en de aardappelen op het oude Incapad vertel ik een volgende keer.

Jacintha Rensen



Het Zwarte Licht van Scheveningen

Het goede schip de 'Lelykerk' lag klaar voor vertrek in Rotterdam om met een volle lading te vertrekken naar de Perzische Golf. De bemanning was aan boord, waaronder een tweetal stuurmansleerlingen, Joop en Piet, die aan hun eerste reis begonnen. Ook een paar Ketelbinkies of Keteljongens, Bram en Willem, die ook aan hun eerste reis begonnen. Reuze spannend.

Het was al laat in de avond toen de trossen losgegooid werden en de 'Lelykerk' langzaam door de sleepboten van de wal getrokken werd. Midden op de rivier wordt de hoofdmotor gestart en gleeed het schip langzaam in de duisternis richting zee.

Bij het passeren van Maassluis was het 24.00 uur en werd de wacht op de brug (het stuurhuis) gewisseld. De 2^e. stuurman liep de Hondewacht (van 0.00 uur - 04.00 uur) samen met een van de nieuwe stuurmansleerlingen ook wel 'leraren' genoemd. Het was voor de leraar Joop heel erg wennen. Alles was stikke donker. Er werd niet veel gezegd. De loods gaf af en toe een andere koers door, die de roerganger steeds herhaalde. De kapitein stond in een hoek de loods te controleren en de 2^e stuurman hield de lopende dingen en de positie in de gaten, omdat je niet kan varen waar geen water genoeg staat. Je zag geen verschil tussen water en wal, de apparatuur op de brug suisde en ruiste en alle controlelampjes gloeiden met zacht licht. Af en toe gaf de loods aanwijzingen aan de roerganger. Voor de rest was alles stil.

"Leraar ga eens koffie zetten!" beval de stuurman. Ho, daar had 'ie niet voor op school gezeten. Joop antwoordde dat hij een bediende zou zoeken om koffie te brengen. Dat voorstel was helemaal verkeerd. Ook de kapitein zei zelfs dat 'ie niet moest zeuren maar als de wiedeweerga een pot koffie moest gaan zetten in de kaartenkamer. Goed sterk want dan bleef 'ie wakker. Joop scharrelde de spullen bij elkaar en zette koffie. Toen dat gedaan was moest natuurlijk iedereen een bakkie. Ondanks dat hij er niet voor geleerd had bracht hij iedereen een mok prut. Struikelde in de duisternis over de drempel van het stuurhuis. Voor dat in het donker opruimen van die koffie op de vloer van het stuurhuis had hij ook niet geleerd. Maar vooruit maar. Een mooi begin van een succesvolle carrière. Het schip passeerde Hoek van Holland en buiten op zee ging de loods via een touwladder van boord. 'Leraar breng jij de loods even naar beneden!' Hij ging de loods voor naar de touwladder, waar beneden in de diepte het kleine loodsjolletje al lag te wachten. De loods schudde zijn hand, bedankte hem voor de koffie, volgende keer minder sterk graag, wenste hem succes met zijn loopbaan en ging van boord. Joop keek om zich heen. Stikdonkere nacht. Het dreunen van de hoofdmachine en het klotsen van het water was het enige geluid. Wel veel lichtjes overal van andere schepen, boeien en van de wal. Hij kon daaruit nauwelijks Hoek van Holland vinden.

Terug op de brug heerste dezelfde rust. De kapitein sprak met de stuurman over koersen en snelheid en die ging naar zijn hut na iedereen een goede wacht te hebben gewenst en zei hij: 'Alleen waarschuwen bij uitlaande brand en snel zinkend schip want ik ben moe'. 'Komt voor elkaar kapitein', zei de stuurman.

Nu begon voor Joop het echte varen, kijken in de kaart in de kaartenkamer hoe de koerslijn stond, waar zandbanken liggen enzovoorts. Maar ineens riep de stuurman: 'Leraar neem eens een positie en zet die in de kaart want dan zien we waar we zitten!' Oei, hier had hij wel voor geleerd. Neem maar een kruispeiling zei de stuurman. Joop kwam in het hartstikke donkere stuurhuis liep naar het peilkompas op de brugvleugel en probeerde de vuurtoren van Scheveningen te zoeken tussen al die andere lichten aan de wal. Hoe hij ook met de kijker de kust afzocht hij kon dat beroerde knipperlicht niet vinden. 'Komt er nog wat van' schreeuwde de stuurman, 'straks lopen we nog omhoog op een zandbank'.

'Ik kan Scheveningen niet vinden stuurman'. 'Wat geeft ie dan?', '2 flitsen in de 10 seconden volgens de zeekaart', zei Joop. 'En de kleur dan' vroeg de stuurman. 'Dat staat er niet bij!'

Ja geen wonder dat je het dan niet kan vinden. Joop: 'wat is de kleur van het licht van die vuurtoren dan?' 'Zwart natuurlijk sukkel'. 'O ja bedankt stuurman'. Maar wat Joop ook door zijn verrekijker keek, geen zwart vuur te zien richting Scheveningen.

Inmiddels was het 04.00 uur geworden en werd er weer wacht gewisseld. De Platvoetwacht (04.00 uur - 08.00 uur) bestaande uit de 1^e stuurman en leraar Piet. Joop zei tegen Piet waar hij mee bezig was en dat hij dat vuur van Scheveningen maar niet kon vinden. 'Sufferd' zei Piet, 'Joop die 2^e stuurman heeft je te grazen want een zwart licht is niet te zien natuurlijk'. Joop voelde zich belazerd en ging met gemengde gevoelens de kooi in. Zei voor de goede vrede nog wel wat tegen de 2^e. en deed net of hij gek was.

Een paar dagen later in de Golf van Biskaje waren ze al aardig gewend aan het regelmatige wachtlopen, echter..... de rustige wacht van Piet werd vroeg in de ochtend verstoord door een onrustig kijkende en foeterende 1^e stuurman. Piet vroeg wat er aan de hand was. 'Ik weet het niet' zei die. 'Het magnetisch kompas doet zo gek, dat klopt niet. We hebben nog wel een ander kompas maar als dat ook gek gaat doen hebben we een ernstig probleem en weten we niet meer welke kant we opvaren. Ik wil in het nachthuis kijken van dat kompas, daar zitten de magneten in, misschien zijn er een paar door het stampen en slingeren verschoven. Maar ik kan dat rottige sleuteltje van dat toegangsdeurtje niet meer vinden. Piet, wil jij even naar de kapitein gaan want die heeft in zijn kluis een reservesleuteltje liggen'. Hier had Piet dus wel voor geleerd. Kompasleer was een zeer gewichtig vak. 'Ja maar de kapitein slaapt nog'. 'Nou dit is bar belangrijk. Maak hem maar wakker en haal dat ding op'. 'OK stuurman' en Piet ging naar de Kapiteinshut. Aan het snurken te horen dat uit zijn slaaphut kwam moest de man diep in slaap zijn. Piet rammelde aan de deur, klopte en riep: 'Kapitein'!

'Wat is er' schreeuwde die terug. 'Is er uitslaande brand of zijn we snel aan het zinken'?

'Nee kapitein we hebben problemen met het kompas en we kunnen het sleuteltje van het deurtje van het nachthuis niet vinden'. 'Snotver enz. en daar haal je mij voor uit mijn bed'. 'Ja kapitein dat vroeg de 1^e stuurman! Want u heeft dat sleuteltje in de kluis liggen'. 'Wacht maar even' brulde de kapitein en belde naar de brug en kreeg de 1^e stuurman aan de lijn. De discussie die toen plaatsvond kan hier helaas niet beschreven worden. Toen de kapitein had opgehangen zei hij: 'Ik kom mijn bed niet uit maar ga maar naar de vetput (machinekamer) daar hebben ze er ook eentje, want het is wel erg belangrijk. Piet daalde af in de MK. Een hoop herrie, stank en hitte en kwam bij de 2^e.Wtk. (werktuigkundige) terecht. Piet vond dat een aardige vent. 'O.K, wacht maar even' zei hij en liep weg naar de werkplaats. Piet keek rond in die vetput en was blij dat hij dit niet geleerd had! Even later kwamen twee man met een gigantische sleutel aanzetten. 'Neem deze maar mee, maar wel gelijk terugbrengen'. Toen viel het kwartje bij Piet Hij de bijdehandste van de 2 leraren, was er ook ingetuimd. Er bestaat helemaal geen kompassleutel.

Dit ging als een vuurtje door het schip en vooral de beide nieuwe ketelbinken vonden dat prachtig.



Die twee geletterde aanstaande stuurmannen tuk genomen. Da's smullen.

Onderweg naar Genua (in Italië) om nog wat bij te laden moest het meest westelijke puntje van Portugal, Kaap Sint Vincent, gerond worden. Ze geloven daar dat de botten van de heilige Jacobus aangespoeld zijn. Daarom hangt er tegen die hoge rots een klooster. De kapitein had de gewoonte om daar heel vlak langs te varen en dan op de scheepsfluit te blazen. De nonnen deden dan het raam open en zwaaiden dan naar de bemanning. Gaat al honderden jaren goed. Nooit wat gebeurd,

maar daar zijn we Hollanders voor. Omdat er zo dicht langs gevaren werd kon er wel eens een postbootje langskomen die brieven meenam naar de wal en die postte. Maar dan moest je wel zwaaien met een hele grote vlag want anders kwamen ze niet.

De ketelbinken Bram en Willem moesten dat maar doen. Een hoop brieven in een lege fles gestopt. Geld voor de postzegels er in en een hele grote vlag opgetuigd die ze net beiden konden mannen.

Vlak voor het ronden van de kaap, als de kapitein op de scheepsfluit zou blazen, moesten ze zo hard mogelijk met de vlag zwaaien en de fles klaar houden om die vlakbij het postbootje in het water te gooien. De nonnen zwaaiden wel, maar helaas geen postbootje te bekennen. Zou dat geen nepverhaal zijn? Wie weet. Ze hielden zich verder gedeisd en deden net of ze gek waren. Ons neem je niet in de maling!



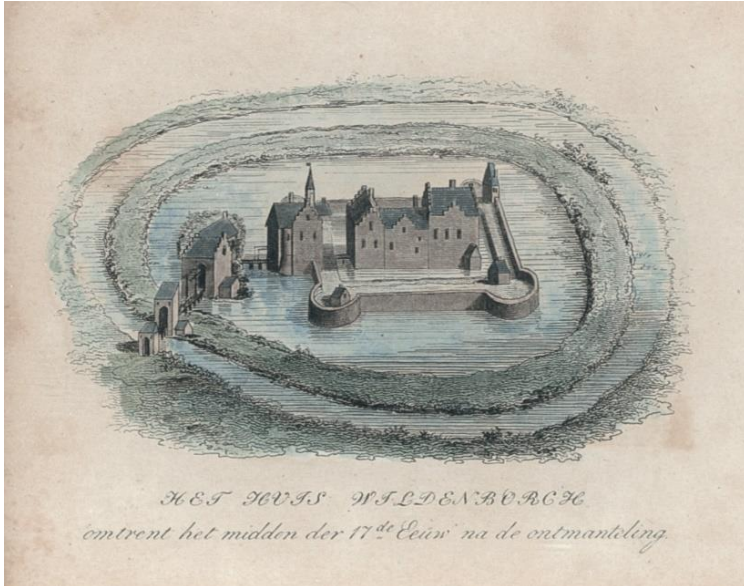
Onderweg van Genua naar het Suezkanaal ging menige kapitein door het nauwe gaatje tussen Sicilië en de Laars van Italië. De Straat van Messina. Daar liggen twee kleine vissershavens: Scilla en Caryptus. Daar zijn ook de grote draaikolken naar genoemd die je in dat gat kan tegenkomen. Een dag voordat ze daar doorheen gingen werd er post ingezameld en in flessen gedaan met geld erbij voor de postzegels. Zijn die gek, dachten Bram en Willem. Ze bekijken het maar, maar wij laten ons niet meer beetnemen. Ook Joop en Piet dachten er zo over. De 'Lelykerk' voer het gat in, verminderde vaart, maakte een S-bocht, toeterde. Iedereen stond aan dek van de doorvaart te genieten. Hoge bergen en mooie kleine witte stadjes erop.

Ineens een paar speedboten met een stelletje gasten erin die vlakbij meevoeren. De bootman pakte de flessen en smeed ze in hun richting in het water. 'Gracie, gracie!' schreeuwden die mannen. Een week later had het thuisfront van iedereen die een brief in die flessen had gedaan zijn post ontvangen van de bemanning. Behalve..... je raadt het al.

Landrot

Uit de geschiedenis van de Wildenborch

De Wildenborch wordt voor het eerst vermeld in 1372, met als eigenaar roofridder Sweder Rodebaert van Wisch. Het gebied rond het kasteel was moeras. De ridder kon zich na zijn rooftochten veilig voelen in het kasteel, omdat hij de enige was die de weg door het moeras kende. In 1410 overleed Sweder. Hendrick van Wisch werd zijn opvolger. De heren van Wisch behoorden tot de belangrijkste edelen van het oude hertogdom Gelre. Zo belangrijk dat zij meenden niet naar de pijpen van hertog te hoeven dansen.



In 1467 werd Johan van Wisch – broer van Hendrick – met de Wildenborch beleend.

Ook deze Johan stroopte regelmatig de graafschap Zutphen en de aangrenzende gebieden af. In 1490 vonden de burgers van Deventer het welletjes. Zij besloten actie te ondernemen om een eind te maken aan Johans streken. Wetend dat aanvallen geen zin had, omdat de soldaten dan vast zouden lopen in het moeras, bedachten zij een nieuwe tactiek: de soldaten omsingelden de burcht om zo de mensen uit te hongeren. Uit die tijd stamt het volgende verhaal:

Het varken van de Wildenborch

Al weken zitten de soldaten, die door de burgers van Deventer naar de Wildenborch zijn gestuurd om de Wildenborch in te nemen, zich te vervelen rondom de burcht. Het enige wat ze te doen hebben is ervoor zorgen dat er geen mens het kasteel in of uit kan. Zo kan er ook geen voedsel worden aangevoerd en zullen de mensen daarbinnen uiteindelijk zo'n honger krijgen, dat ze zich wel over moeten geven. Een goede tactiek lijkt het, maar Johan van Wisch, de roofridder die zich veilig in zijn kasteel, midden in het moeras, heeft teruggetrokken, is ook niet gek. Hij heeft heus wel in de gaten wat het plan is van 'die van Deventer' en heeft zelf een veel beter plan bedacht. Zorgvuldig verdeelt hij het eten onder zijn manschappen, maar hij zorgt ervoor dat één varken blijft gespaard. Dat varken zal de Wildenborch moeten redden! Elke dag opnieuw wordt het varken de binnenplaats van de burcht op gedreven. De soldaten moeten het dier net zo lang opjagen, totdat het luidkeels gaat schreeuwen. Zo hard, dat 'die van Deventer' het kunnen horen. En elke keer dat het varken schreeuwt, denken de soldaten die om de burcht liggen: 'Daar wordt weer een varken geslacht. Er is nog eten genoeg.' Dagen, weken lang blijven zij wachten totdat het eten op is, maar al die dagen en die weken krijgt het varken. Uiteindelijk geven de soldaten van Deventer het op en vertrekken. Weg bij de Wildenborch, weg bij het gekrijs van het varken, terug naar huis. Zo redt één varken door zijn geschreeuw de mannen van de Wildenborch en....het kasteel!

Jennine Staring



[Redacted]

- [Redacted]

- [Redacted]

- [Redacted]

- [Redacted]

- [Redacted]

- [Redacted]

- [Redacted]

- [Redacted]

- [Redacted]

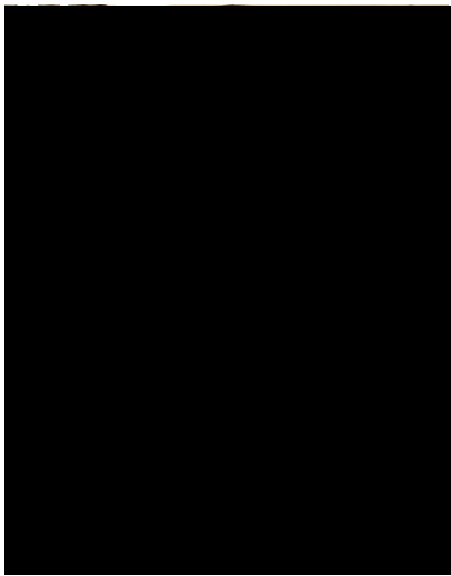
- [Redacted]

- [Redacted]

[Redacted]

[Redacted]

[Redacted]



Wereldwinkel bij de WVC



Bij het begin van de vrouwenclub is mij gevraagd of ik een klein verslagje van elke samenkomst wil schrijven. Nu is het zo dat het bezoekje van de Wereldwinkel nog steeds niet op papier stond. En dat wil ik graag even rechtzetten. Het was een interessante avond waar ons meer duidelijk is geworden over het ontstaan en doel van deze organisatie. Vrouwke Jouwsma kwam samen met een collega vrijwilliger van de Wereldwinkel Lochem. Vrouwke was degene die met enthousiasme haar verhaal vertelde en toonde via mooie beelden:

In New Delhi 1968 hebben Derde Wereldlanden gevraagd om hun producten een vrijere toegang tot Westerse markt te geven. Ze kregen een Nee te horen. Journalist Dick Scherpenzeel riep na afloop: "Laten we, om toch iets te doen, 'Derde Wereldwinkels' starten". En zo kwam het dat in 1969 in Breukelen de eerste winkel werd geopend. Zij verkochten rietsuiker en handwerkproducten van de katholieke ideële

importeur S.O.S., wat nu de Fair Trade Organisatie heet. In ditzelfde jaar kwam er een landelijk coördinatiepunt en weer een jaar later werd de Landelijke Stichting Wereldwinkel opgericht. Ondanks dat er vele discussies waren over hoe het allemaal moest gebeuren, op welke wijze, etc. zijn ze twee jaar tijd gegroeid van 1 naar 140 winkels. Ze werden fanatiek en streden vele acties, denk aan 'Suriname vrij'. Ook zorgden ze dat er enkele criteria kwamen voor een betere controle op eerlijke handel.

Maar het eigenlijke werk stond hierdoor op een te laag pitje. Het werd tijd om zich meer te richten op het verkopen van producten en te trachten om organisatorisch en politiek sterker te worden door gemeenten meer te wijzen op hun verantwoordelijkheden. Het imago van de Wereldwinkel werd vaak omschreven als oubollig. Samen met een bureau hebben ze getracht de herkenbaarheid van de Wereldwinkel te verbeteren, zodat ze dichter bij de consument kwamen te staan. Het lukte en de verkoopomzet steeg. Alle energie van al die betrokken mensen in afgelopen jaren heeft gebracht dat vandaag de dag ongeveer 400 winkels in Nederland zich hebben gevestigd. Er worden prachtige, authentieke, originele producten en levensmiddelen uit andere culturen verkocht. Producten die zijn gemaakt met respect voor mens en milieu omdat de producenten - zoals zilversmeden, pottenbakkers en koffieboeren - er een rechtvaardige prijs voor krijgen en zo een menswaardig bestaan kunnen opbouwen.

En natuurlijk hadden beide Wereldwinkel-vrijwilligers producten meegebracht om te laten zien en te verkopen. Ikzelf heb chocoladerepen gekocht en ik moet zeggen ik vond het zo lekker dat er één reep zelfs dat kleine stukje naar mijn huis niet heeft gehaald. MMMMMM.....(H)EERLIJK!!

Heb ie de goodwies wá in orde??

De kop is eraf en op 31 oktober 2013 is de WVC weer van start gegaan. Dit keer niet in de Kapel omdat daar de kippen en de konijnen weer geshowd werden. En ik zal hem zelf even inkoppen heren: Dat zal ook teveel gekakel worden als die vrouwen er ook nog bij zouden komen. Jajajaja erg grappig. Dus een andere locatie gezocht en wat is dan mooier en handiger, al zeg ikzelf ;-), dan de Wildenborcherhof. Met een kop koffie en cake werd het seizoen weer traditioneel geopend door het bestuur. Met Jojanneke als nieuw bestuurslid, i.p.v. Ineke. Dus dat komt weer helemaal goed aankomend seizoen.

Het bestuur had voor dit keer een quiz bedacht om het IQ onder de Wildenborchers te peilen. En dat is natuurlijk, om het gemiddelde hoog te houden, ook beter dat ze dat alleen onder vrouwen doen (zo heren die heb ikzelf er even heerlijk ingekopt). Dat was de eerste slimme zet al van de vrouwen. Het was een zeer algemene kennisquiz met vragen variërend van hoe heet de winnaar van het tv-programma Idols tot wat is de naam was de eerste vrouwelijke huisarts. Ik hoorde de hersenpannetjes af en toe flink kraken en we moesten ook wel eens diep graven in de hersenarchieven, maar ondanks een paar foute antwoorden kunnen we toch wel de conclusie trekken dat die vrouwen hun mannetje hebben gestaan.

Ja heren, mochten jullie nog wat op de harde schijf kunnen opslaan, dan zou ik als ik jullie was het volgende maar goed onthouden: *'Die Wildenborchse vrouwen maak ie niks wies.'*

Rommel of Rijkdom????

Aangezien de meesten al jaren zoeken naar een vleugje romantiek bij de heren en het nog steeds niet hebben gevonden, hebben ook de laatste vrouwen zich er bij neergelegd en hebben bedacht dat we de room maar moeten kopen en het antiek maar op de bank laten zitten. Niks geen verrassende uitjes, lekkere parfum of mooi sieraad.

Gelukkig hebben wij Wildenborchse vrouwen dan nog altijd de WVC. Daar ga je mee naar de glasblazer, Boer Kip, Erve Brooks, Pinetum, Harrie Dinkelman, familie van de Kamer en zo nog meer. Voor het lekkere luchtje maak je een zeepketting, zelf kaarsen maken om de sfeer in huis op te krikken, het gedicht lieten we ons voordragen door Erik Knoef, om onze algemene kennis scherp te houden hebben we al vele vragen door middel van een quiz beantwoord en zijn er verschillende bloemstukken al gecreëerd, want zelfs een simpel boeketje van manlief liet op zich wachten.

Toch ontbrak er nog iets en dat is dat vrouwen het toch prettig vinden dat de relatie een beetje spannend blijft. En ik zie nu al voor me hoe de heren van die bank opspringen en roepen; "Dan zit het bie ons nog wàh good, wi'j hebt genog spanning in onze relatie".

Hier ben ik dus enige uitleg verschuldigd: bij spanning in een relatie is de gezelligheid ver te zoeken en in een relatie die je samen spannend houdt, met nadruk samen, is alles een stuk gezelliger en knusser. En beste mannen als ik zeg dat je bij het woord knusser je eigen verbeelding mag laten spreken, dan lijkt het mij dat we volgende week bij de bloemenkraam toch enkele van jullie een flink boeket zien bestellen. Ik zou het een mooi begin vinden van een goede gewoonte.

Met de gedachten nog een beetje bij het antiek wat thuis op de bank zit, kwam de WVC op het volgende idee. We laten iedereen een voorwerp meenemen waarvan je denkt dat het oud is of een mooie waarde heeft o.i.d. Dan laten wij een antiquair komen en die kan er dan wat over vertellen en het taxeren. En zo gebeurde het dat in maart Vincent Evers uit Borculo ons vertelde hoe het tot stand is gekomen om voor zichzelf te beginnen en dat hij ook verschillende workshops geeft zoals restaureren of taxeren. Maar vanavond gaat hij de door onszelf meegebrachte spullen voor ons taxeren en er verdere informatie bij verstrekken.

Dinie van Ark had een oude Statenbijbel meegenomen. Hij vertelde dat er eigenlijk te weinig slijtage aan het boek zat. Vooral bij de hoeken waar het pij van de voorganger vaak langs heen schuurde. Niet echt een waarde waar je van achterover valt, maar we weten nu tenminste waar het mis is gegaan in de familie, moet je maar denken. Ikzelf had een ovaal porseleinen doosje bij me en dat blijkt van vroeger uit een zeepdoos te zijn. Deze zeepdoosjes vond je bij de mensen van stand, want de armoedige mens stond zichzelf te wassen bij de waterkant. Jaartal 1840 werd genoemd. Waarde €40,- à €50,-. De hypotheek kunnen we er niet mee aflossen, maar vind het wel leuk dat we nu eindelijk weten waar het eerder voor diende.

Het is er opvallend stil en aandachtig gaan we verder naar een tegeltje van Alma, een paar kopjes van Gerda, een dienblad van Ria. Ik weet niet meer van iedereen wat ze mee hebben genomen en wat de waarde en/of het verhaal erbij was. Van één persoon weet ik het nog wel, want dat gaf toch wel enige reuring en rode oortjes. Gerda Mennink bracht 2 porseleinen hondjes mee. Volgens mij, als ik het goed heb onthouden, waren ze afkomstig uit Gerda's voorgeslacht. Het blijken beeldjes te zijn die in England gemaakt zijn en veel voorkomen in de Balkan en die op de schouw stonden. Mooi zou je denken, maar nu wil het geval dat je even goed in de gaten moet houden of ze met de rug naar de kamer staan of met de snuit.

Want is het de rug dan lag de man des huizes boven ook op zijn rug, als je begrijpt wat ik bedoel. Ze worden dan ook wel hoerenhondjes genoemd. De prostituees hadden ze ook in de ramen staan, zodat je kon zien of ze al bezet was of niet. Het is blijkbaar niet alleen mis gegaan bij de familie van Ark, zo te horen. De waarde was trouwens nog niet mis, een bedrag met twee nullen per beeldje. Waarop Gerda vertelde dat 's ochtends de kleinkinderen er nog mee in de hand hadden rond gelopen.

Wat een enerverende en spannende avond. Ook bijzonder hoe je dan van de Heilige Schrift kunt belanden naar de prostitutie. Maar wat nog bijzonderder is, is dat één man het spannender kan maken voor de Wildenborchse vrouwen dan al die kerels van ons bij elkaar. Ja mannen jullie denken nu vast dat ik een verkeerd beeld van jullie heb en dat jullie wel lief zijn. Ik kan je zeggen dat ik daar geen moment aan twijfel, maar wees eerlijk een schaap is ook lief. Dus doe je best en laat de romanticus in je naar boven komen. Succes heren en dames tot volgende keer.

Slachtvisite bij de WVC



In januari 2014 werden we vereerd met een bezoekje van vier dames van de Historische Vereniging Oud Noordijk. We werden voorgesteld aan de twee dames in Achterhoekse klederdacht: Diekemeuje en Mienemeuje. In dialect vertelden zij op ironische, gevatte wijze het verhaal hoe het er vroeger bij een slachtvisite aan toe ging:

Volgens Diekemeuje heeft de tand des tijds Mienemeuje geen goed gedaan want "ze zut er al beheurlijk foekerig uut". Jojanneke, die het dialect niet volledig beheerst kon het ook goed volgen. Speciaal voor haar hebben ze "ondertiteld": Foekerig = Rimpelig. Ondanks hun leeftijd waren ze toch eens naar een kuuroord geweest, om zichzelf eens lekker te laten verwennen. Maar ze hebben de behandeling niet volledig afgemaakt. Toen ze over schrubben begonnen, zagen ze het varken voor zich en zijn er snel vandoor gegaan.

Het antwoord op de vraag waarom?: "Straks bun ik de heure kwiet, woar ik ze nog hool'n wille".

Terugkomend op het varken, waar het toch om draait bij een slachtvisite, vertellen ze verder. In de regel gebeurde het slachten tussen november en februari i.v.m. ongedierte. Het varken werd geslacht en aan een ladder opgehangen. Daar hoorden ook de nodige borreltjes bij. De buurt kwam om het vlees te keuren, wat ze het “vetpriezen” noemden. Omdat de mensen vroeger veel meer en zwaardere lichamelijke arbeid verrichtten was het goed als het varken lekker vet was en een goede dikke speklaag had. Ook omdat dit natuurlijk goedkoper was dan het nu zo geliefde varkenshaasje. Niks van het varken werd weggegooid. Van de darmen werd worst gemaakt, van de kop “heufdkäse” en de poten verdwenen in de snert. Spek werd gepekeld en daarbij was belangrijk dat de slachter wel weer een borrel kreeg, want zo zei hij: “Zonder borrel wil het spek gin zolt opnem’n”. Verder werd er bloedworst, kaantjes, schinken, ‘rolletjes in ’t zoer’ en wat zoal niet meer van het varken gemaakt.

Gezouten vlees werd in de “wieme” (zolder) gehangen. Daarover kregen we een mooi gedicht te horen, in het dialect:

Twee jongens zagen elke keer de “bloodkooke in de panne” aan hun neus voorbij gaan. Totdat één van de jongens een plan bedacht en de ander beviel zich stil te houden. Die avond kroop hij op de zolder en terwijl de pan met “bloodkooke” op tafel kwam liet hij wat water tussen de planken doorsijpelen. Toen de waterdruppels het in de pan lieten sissen dachten pa en ma meteen aan de kat en gooiden mes en vork aan de kant en zo verkregen de jongens toch hun maal.

Met nog een aantal humorvolle gedichten/uitspraken sluiten ze het geheel af en krijgen we nog een kleine “preuverieje” die de andere twee dames in de keuken verzorgd hebben. Boerenjongens en boerenmeisjes. Bakleverworst en bloedworst. Brood met schinken.

En uiteraard werden we in de gelegenheid gesteld om nog wat eigengemaakte slachtproducten en/of jammetjes mee te nemen voor het thuisfront.

Het was een zeer geslaagde avond waarbij de lachspieren een goede workout hebben gekregen. We kregen tevens een leuke tip om naar toe te gaan. Naar de jaarlijkse slachtvisite, die samen met de oude ambachten dag wordt georganiseerd door de Historische Vereniging Oud Noordijk.





Recept voor MonChou taart

Iets te vieren? Deze keer het recept voor een heerlijke taart. De familie is altijd erg enthousiast wanneer ik deze lekkernij op tafel zet.

En..... je maakt deze taart in een handomdraai, zonder oven.

Dit heb je nodig:

- 150 gram boter
- 300 gram bitterkoekjes
- 400 gram MonChou
- 5 eetlepels suiker
- 6 eetlepels advocaat
- ½ liter slagroom
- rasp van halve citroen

springvorm.

En zo maak je het:

Klop de boter met de helft van de citroenrasp. Verkruiemel de bitterkoekjes en meng dit door het botermengsel. Verdeel dit over de bodem van de springvorm en zet het een half uur in de koelkast.

Klop ondertussen de MonChou glad, voeg de suiker toe en de rest van de citroenrasp. Doe de advocaat erbij en klop het tot een luchtig geheel. Klop de slagroom stijf en spatel alles door elkaar. Schep het mengsel op het boter/bitterkoekjes mengsel in de springvorm en strijk mooi glad.

Laat de taart minimaal drie uur opstijven in de koelkast.

Geniet ervan!

Dinie Staring.

Schoonmaakrooster Kapel

Juni	2 keer	Dinie Staring – Henriëtte Otten – Ria Klein Ikkink
Juli	2 keer	Aly van Arragon – Diny Pladdet – Riet van Ditshuizen
Augustus	2 keer	Diny van Ark – Gerry Kistemaker – Annie Schröer
September	2 keer	Gerda Mennink – Henny Zweverink
Oktober	2 keer	Stien Brinkerhof – Riek Vliem – Hermien Oplaat
November	2 keer	Alma v.d. Schoot – Ineke Braakman – Frieda te Lindert
December	2 keer	Erika Scharrenberg – Kristie Ezerman – Dini Scholten

Het is de bedoeling dat vóór de tweede zondag van de maand wordt schoongemaakt vanwege de kerkdienst. De tweede schoonmaak in overleg, in verband met verhuur. Janny Sligman doet de ramen en belt u als geheugensteuntje wanneer u aan de beurt bent. De lijst van werkzaamheden hangt in de werkkast.

Agenda

Oranjevereniging: Wildenborchs feest
20 juni barbecue
21 juni Oranje feest

Kapelcommissie Staringavonden
Donderdag 31 juli en donderdag 7 augustus
aanvang: 19.30 uur

Verenigingen

Schietvereniging: elke dinsdag, van 20.15 uur tot 22.30 uur.
seizoen 3^{de} dinsdag van augustus t/m laatste dinsdag in juni.

Koersbal: 1^{ste} en 3^{de} donderdag van de maand. vanaf 19.30 uur.

Volksdansgroep: Elke donderdag, van 9.30 uur tot 11.00 uur.

Wildenborchse Vrouwenclub: Laatste donderdag van de maand.
van 20.00 uur tot omstreeks 22.00 uur.
van oktober t/m april.

Klootschieten: 3^{de} zondag van iedere maand
10.00 uur verzamelen bij de Kapel.

